

חצי משוגע, חצי שמח

פיתאום מצאתי את עצמי בתוך סרט איטלקי. הסצינה צולמה בחצר אחורי של בר קטן בעיירה. חדר קטן למדי. שבו הצטופפו בישיבה ובעמידה כשלושים אנשים, כולם גברים, מלבד שתי נשים. אין ספק שהאנשים נשלחו עליידי משרד של ליהוק. הבחירה היתה קפדנית. כל אחד היה נופס מושלם בפני עצמו. איכר וקן שפניו היו חרושות כמו שדהפלחה. פועל קיש שכבר ראיתי אותו. כך נדמה לי. בסרט נס במילאנו. מוכרהעיתוננים בקיוסק. אשה יפה שמתה לסימון סניורה כנעוריה. צעירה בעלת עיניים שחורות ומינססיים הרוקיםהדוקים. איש בעל שפם אדיר. ועוד ועוד.

כפינה ישב פועל ביתחרושת, בעל שערות אפורות ועיניים כחולות. וניגן כגיטרה. לידו עמד איש גוף. בחולצתפלאגל משבוצת. שפרש על שולחן שש מפוחיותפה שונות, ומרי פעם בחר כאחת מהן. כהתאם לשיר. לידו עמד מנהל הבנק המקומי וניצח על התיזמורת בענף כרות.

אישהמפוחית ניגן. בליוויית הגיטרה, שירעם איטלקי. (כלומר. איטלקי באוזניי. כאוזני הנוכחים אין דבר כזה. יש שיר של פירנצה, ושיר של פרוג'ה, ושיר של מילאנו, ואין כל רמיון בין זה לזה.) ברגע המתאים הצטרף הקהל כולו לשירה, כשמנהל הבנק בחליפה האפורה מעודד אותו בתנועות פרועות של הענף הכרות. שיר אחד היה מורכב בעיקר מנעירות של חמור, ושיר אחר היה של עריק מהצבא המתגעגע אל אהובתו.

אחרי כל שיר פרץ ויכוח סוער על השיר הבא. פלוני הציע שיר אחר. אלמוני שיר אחר. עד שמישהו נטל יוזמה והתחיל לשיר משהו. הגיטרה והמפוחית הצטרפו. מנהלהבנק נכנס לאכסטאזה וניצח בידים וברגליים. מבלי שאיש שם לב אליו. ומכיוון שהיו שם איטלקים ולא ישראלים, זה נשמע כמו שיר. ולא כמו שאגה. איש לא נכנס להדר מבלי ששתה קודם לכן בחוץ שלוש ארבע כוסות של יין מקומי. ומדי פעם ראג בעליהמקום להכניס מגש נוסף של כוסות מלאות. הכוסות התרוקנו. ואישהמפוחית עבר משיריעם לבולרו של סרסאן.

תיארת לי את תיראה סצינה זו על הכד (איזה טיפוסים אמיתיים: הווי כפרי איטלקי אמיתי!) כאשר נזכרת שבעצם איש אינו מצלם. חוץ ממני. זה לא היה סרט. אלה היו טיפוסים אמיתיים. הווי כפרי איטלקי אמיתי.

מכיוון שהייתי זר ואורח, ובאתי בליוויית בןהמקום, לא הניחו לי לעמוד מאחור בצניעות. החישו אותי אל השורה הראשונה, מילאו את כוסי שוב ושוב ושוב. האיצו בי לקחת עוד ועוד מן העוגות האירומות, שלא עמרתני על טיבן (קוקוס? יין? אגוזים?) ושחיו שיכוח הפולקלור המקומי.

מה חגגו שום דבר כל זה. זה היה ערב רגיל של בילוי בעיירה, כמו לפני 300 או 600 שנה. גם הטיפוסים לא השתנו. וגם לא המנגינות. כך נדמה. יש טלוויזיה בכל בית. שלוש ערוצים ושפע של תוכניות. אך איש אינו מעוניין. הטלוויזיה היא לוקנים. לגנבים ולנועה. איש אינו מעוניין. אבל את המדקקים לה, לבידור מיובא וארוז. ולראייה: איש לא הכיר אותי. למרות שערב לפני כן הופעתי מעל המירקע, כשידור מבירתהמחוז, פרוג'ה.

אבל אחרי שעתיים של שירה בציבור, הכתי את מחצית הנוכחים בשמותיהם, וידעתי סיפורים עליהם. ידעתי, למשל, שבאלדינו בעל בר אחור בעיירה, אבל את כלשהייה זה לא תריד. כל שיחק פעם בסרט אמיתי בתפקיד ארכייהגמון. בהפסקה בין הצילומים עמד על שפת אגם, כאשר חלפו על פניו שלוש יפהפיות עירומות כסירה. הן נדהמו לראות ארכייהגמון. בגלימה שחורה וכיפה סגולה, ממנף להן בתלהבות.

כאשר שאלו באריכות מניין אני ושמעו שאני מ"זוראלה", נהירו בראש ואמרו. אה. כאילו הייתי מבוליביה או מאינהנויה. אומנם, היינו בשיא של משבר כמלתי, העיתוננים היו מלאים בישוראים ובפולטינינים, אבל את כלשהייה זה לא תריד. כל אחד יצביע כבחירות הבאות כפי שהצביע בפעם שעברה, כי כל אחד שייך למפלגה. כפי שהוא שייך לקבוצתהכדורגל או לשכונה. המארח שלי היה איש השמאל החדש. ויריבו הפוליטי. סוציאליסט ותיק, אמר. כולנו יירדים. לא חשוב לאיזה מפלגה שייכים.

סמוך לחצות התפורנו. קצת שתיים, קצת שמחים, אישיאיש לבית. היום שלמחרת היה יום של שוק בעיירה. הגברים התאספו כפיאצה המרכזית, ורבים רבו הכירו אותי ובידו אותי לשלום. הכל שאלו בראגתמה איך התרשמתי מן הערב. אמרתי שזה היה נהדר. אגמנו אנשים — — אמר מישוהו, והשתמש במילה מקומית שלא הבנתי אותה. מישוהו תירגם לאנגלית: "זה חצי משוגע, חצי שמח."

אריחים איטלקיים

אמיתיים

כאתי לעיירה זו כדי לנוח בין העימותים, הראיונות והאסיפות. צ'טהדל-קאסטלו (העיר המבוצרת) היא עתיקה מאוד, ולא השתנתה מאז המאה ה-13. סימטות צרות, כנסיה מרכזית, פיאצות קטנות, כתימרזו. נוספו מכוניות (פיאט 500 עדיין חוגגת כאן, כי מכונית גדולה יותר אינה יכולה לתמרן כסימטאות).

המארח שלי היה לוצ'אנו. האחראי לענייני חוץ של מפלגת השמאל החדש (דמוקרטיה פולטרית). זוהי מפלגה של אינטלקטואלים

צעירים, שנולדה מתוך מהפכתהסטורנטים של 1968. אחרי קרבותגבורה עם המישיטה ושאר מאורעות רומנטיים, שזיכרם מחמם את ליבם עד היום, החליטו הפעילים שהפעולה החוץ-מימסרית אינה מועילה, והקימו מיפלגה. עתה הם מנהלים בהצלחה מאבק פרלמנטרי ופוליטי. הם אומרים בריוק מה שהם חושבים, הקומוניסטים והסוציאליסטים אינם אוהבים אותם, אך הכל מקשיבים להם. הם שייכים לגל העולמי שאליו שייכים גם הירוקים בגרמניה ואלטרנטיבה בישראל.

אכא של לוצ'אנו היה פועל בחברתהחשמל, ועכשיו הוא כנימלאות. אחרי מיגור מוסוליני הפך לקומוניסט, כמו כולם, אך כעבור שנים התאכזב מהמיפלגה, המערכת את קארל מארכס עם ניקולו מאקיאווילי.

אמא של לוצ'אנו היא אשה מהסרטים, עקרתבית כפרית שענייה מבהיקות מרוב חוכמתחיים, אמא איטלקיה שישבה ליד

אורי אבנרי

בשעת ארוחתהערב במיטבח שלה ורחפה לי עוד ועוד מאכלים שלא ידעתי בדיק מהם. נקניקיותחזיר וגבינה חריפה ועוד כל מיני דברים, יחד עם יין מקומי.

ההורים הגשימו את חלוםחיימי של פועל איטלקי. אחרי עשרות שנים של עבודה, הקימו בית למישפחה. בית של שלוש קומות. בקומה התחתונה גרים ההורים. הקומה מעליה שייכת לכן הבכור, שהוא ירקן (למחרת היום, כשראה אותי בשוק, הגיש לי אשכולענבים שבהר לכויוחד, וזה היה תגינה). בקומה העליונה גרים לוצ'אנו ואשתו הקטנה והנחמדה מארינה, שגם היא בת העיירה, כמובן. לוצ'אנו עובד ברומא ונודד על פני איטליה, אך מארינה רוצה להיות בעיירה. היא שונאת את עיריהבירה.

הבית נקי להפליא. (האיטלקים, כמו הישראלים, אינם חושבים פעמיים לפני שהם זורקים כל דבר לרחוב. לשולי הכנישים הנהדרים ולשוליים של פסיהרכבת, אך בכית הכל מבהיק.) היצפות רצופות כמרוצפותשיש איטלקיות, הקירות באריחים איטלקיים. חלום חיי של בורגני בסביון.

למטה, במוסך, יש לאבא סדנה משלו. כדי לתקן כל דבר. מחוץ לבית מלונה גדולה לכלבים. כסופיהשבוע נוהג האבא ללכת לצוד. בערבים הוא יושב עם אשתו בכורסות במיטבח ומביט בטלוויזיה, כשריה של שום ממלא את החלל. אדם שהגיע אל המנוחה ואל הנחלה.

בצהריים אכלתי ארוחתצהריים כמיסעדה פשוטה (ואיזה אוכל!) בחברת כומר מקומי. אחר מאנשי האגף המתקדם של הכמורה הצעירה. דיברנו צרפתית, והוא הקליט את הדברים למען כתביעת כנסייתי קטן שהוא מוציא. השאלות היו אינטליגנטיות,

והעידו על ידיעה רבה בענייני ישראל: דת ומדינה, מאיר כהנא, המערך והליכוד, אש"ף, המחויבות היא לשלום, ולזכויות הפלסטינים ולקיום ישראל.

לפני כן דיברתי על אותם הדברים בעת ביקורנימוסין בעיירה. זו שוכנת במיבצר מן המאה ה-14. מדרגותהאבן העתיקות משופשפות לגמרי, הקצוות נעלמו במרוצת מאות השנים, וצריכים להיזהר שלא להחליק. אך אולסהקבלה נאה, נציגי שלוש המיפלגות העיקריות נוכחים במקום, וגם כאן השאלות העידו על ידיעה רבה. עיר של 40 אלף תושבים, בלבי ליבה של איטליה, אך ענייני ישראל נהירים לשיכנה המשכילה.

תערוכה במרתף

צ'טהדל-קאסטלו שוכנת במחוז אומבריה, שבירתה היא פרוג'ה. עיר זו ידועה כיום בעולם בגלל השוקלוד המצויין שהיא מייצרת, ובעיקר הבאצי (גשיקות) העגולות, שכל חובביממ-תיקם נמס כחושבו עליהן.

המרכז העתיק של פרוג'ה שוכן בראש הר, על שטח קטן, וכרוך כי נבנה שם כדי להחזיק מעמד בארץ שהיתה תמיד סוערת. החומות התלולות של המיבצר נראות גם כיום כאילו הן מוכנות בכל רגע להיערך להגנה, מול פני צבאישכירים של קונרוטיירי הרפתקן, צבא האפיפיור או צבא מלך צרפת.

גם במרכז פרוג'ה לא השתנה דבר מזה כמה מאות שנים. אין כאן הר של קיסר או אפיפיור, כמו ברומא. הכל קשוח, תועלתי, יבש איכשהו. ארמונות שנבנו כדי למלא תפקיד, לא כדי להרשים מישלחות מאמסטראם או מאיסטמבול.

בעיר קיימת, אוניברסיטה לזרעים — הראשונה מסוגה באיטליה — והדבר מעניק לה הילה בינלאומית מסויימת. אולי בשל כך היא הולכת והופכת למרכז תנועתהשלום האיטלקית. סיבה אפשרית אחרת: קירבתה של אסיו, עירמולדתו של פראנציסקוס הקדוש, האיש שדיבר אל הציפורים וניסה להשכיח שלום בין הצלבנים והמוסלמים, והקים את המינור הראשון.

בין פגישת עם העסקנים המקומיים בארמון אחד ועימות עם פלסטיני בארמון שני, נשאר לי זמן. ירדתי לבקר בתערוכה של הכתיב האטרוסקי. "ירדת" כי התערוכה שכנה במרתף של המיבצר, שבסך אולמותיו לחמו בניפרוג'ה בשעתו מילחמת פניםאלפנים בפולש האכזר (שכחתי איזה) כמאה ה-7.

האטרוסקים סיקרנו אותי תמיד. מניין באו לארץ זו? איך יצרו את תרבותם המיוחדת ואת הכתיב שלהם? האם אכן באו מלוד היוונית אשר באסיה הקטנה (תורכיה דהיום), כריברי הרודוטוס? היסטוריון יווני זה סיפר שהרע היה בארץ לוד. כדי להחזיק מעמד, המציאו שם שיטה: יום אחד בילו במישחקיחרות, וצמו מרוב התלהבות, וכיום השני אכלו. כך המציאו את מרבית המישחקים של העת הקדומה, והחזיקו מעמד במשך 18 שנים. אך כאשר זה לא עזר, התחלק העם לשניים, עליידי הטלת מטבע. כל מי שזכה, נשאר בכית, מי שלא זכה, יצא לחו"ל בצד גדול, שנחת בחופי איטליה. אלה היו האטרוסקים, שהגיעו לארץ אומבריה והתערבבו עם האימכרים. (סיפור מרתק, המוכיח את פלישת שיכטיהעברים לארץכנען, שם התמזגו עם הכנענים והפכו לעםישראל.)

יש גירסות מודרניות ומוסמכות יותר להתהוות התרבות האטרוסקית, שאת הרגומות המעטות שלה ששררו ראית כתי ערוכה. "אנחנו היינו תמיד ש שוחרישלום", הסביר לי סגן ראשהעירייה, שהעניק לי ספר על תרבות האטרוסקים, "לכן ככשו אותנו הרומאים, ליבנו עם שוחריהשלום בכל העולם."

האיש שחטף מטוס

בשיא המשבר האיטלקי, שפרץ בעיקבות יירוט המטוס המצרי עליידי האמריקאים, התפרסמה ידיעה קטנה בעיתון איטלקי. אורח איטלקי הגיש קובלנה פלילית נגד אחד רונלד רגן נשיא ארצותהברית. מסתבר שאותו אורח חטף בשעתו מטוס, בעזרת אקרהצעצועים, על כך נדון לעונשמאסר, ואף ריצה את העונש. אם נוצר מאסר בשל עבירה זו, טען האורח, חייב גם הנשיא רגן לשאת בעונשו. הפשע שלו חמור מהפשע שלי.

אפרים לווינגר, כך נאמר, נאסר באשמת סחיטה, הוא איים על אורחים כדי לגבות מהם כספים. הוא יועמד למישפט. אפרים הוא בנו של משה לווינגר, מנהיג גוש-אמונים, הוא חונך בירכי אביו, שהוא רביאמן בדרכי איומים וסחיטה. מזה 16 שנים, מאז הופיע לראשונה בחברו, כופה עלינו לווינגר בכוח, באיומים ובסחיטה, את הקו המדיני של מיעוט קטן, תוך ביצוע פעולות בלתיחוקיות למכביר, וגורר את כולנו אל תהומות המילחמה.

אם כן, יכול אפרים לטעון, מדוע נטפלים אליי? מדוע רודפים אותי, בעוד שאבי הוא גיבור לאומי?

זהו לקח ישן, שכדאי לאפרים לווינגר ולאותו אורח איטלקי ללמוד: מי שגונב אלף שקל מחנות הוא גנב. מי שגונב מיליארד שקל מן הציבור הוא גאון פינאנסי, איל-משק, מועמד לתפקיד שר. מי שהורג אדם אחד הוא רוצח שפל. מי שהורג אלף אנשים הוא גיבור לאומי ומפרסם ספרזיכרונות.

ככה זה בעולמנו. פורנוגרפיה היא עניין של גיאוגרפיה, ופשע הוא עניין של כמות.

צ'טהדל-קאסטלו: התיזמורת בפעולה